

Kvíz Projdi se městem

DISKRIMINACE

LIDSKÁ PRÁVA

14-18 let

Občanská výchova, ZSV

Etická výchova

Do 10 osob

10-30 osob

Časová dotace:

30 minut

Cíl aktivity:

Na příkladech se naučit rozlišovat pojmy diskriminace, rasismus, xenofobie, stereotyp. Zcitlivění vůči problémům, do kterých se dostávají lidé z menšin.

Pomůcky a příprava:

Tisk pracovních listů pro žáky/ně, nastudování si odpovědí a pozadí příběhů. Při následné diskusi a reflexi doporučujeme sedět v kruhu.

Klíčové kompetence:

Občanská, komunikativní, sociální a personální, k učení, k řešení problémů.

Zadání po žáky/ně:

1. Rozdělte žáky/ně do 6 skupin.
2. Každá skupina dostane kvíz na základě nějaké situace v různých částech města a společně ho vyplní.
3. Následně příběhy společně procházíte a diskutujete o nich - správné odpovědi, vysvětlení a definice pojmů najdete dále v tomto dokumentu.
4. V závěrečné reflexi se můžete ptát - Jak se vám odpovědi vybíraly? Uvědomili jste si při aktivitě něco? Byla vám některá ze situací povědomá?

Tipy pro vedení aktivity:

- Při aktivitě můžou padat rasistické i předsudečné výroky. Nastavte si hned na začátku pravidla, ale zároveň povzbuzujte k otevřené diskusi. (Žádný názor není špatný, ale měl by být řečený slušně, bez vulgarit atd.)
- Vybízejte ke sdílení názorů - aktivita vám pomůže otevřít a vysvětlit složitá témata a základní pojmy.
- Doptávejte se - Proč si tohle myslíš? Z jakých zdrojů tohle máš? Znáte někdo jiný příklad?
- Pokud je ve třídě žák/kyně z nějaké menšiny, o které se budete bavit, myslete na jeho/její pocity a vhodnost použití všech příběhů. Konkrétní příběh můžete vynechat nebo nahradit. Nikdy se neptejte konkrétně: "Michale, ty jsi ten gay, tak jak to vnímáš?", ale pokud sami chtějí svou zkušenost sdílet, oceňte je, ale vraťte následně diskusi zpět do obecné roviny.
- Pracujte s reálnými příběhy a příklady (za každým příběhem v tomto dokumentu je pozadí příběhu)

Příběh romského uchazeče o byt:

Michalovi je 25 let a po škole si chtěl najít vlastní byt, ideálně někde blízko Baru. Několik inzerátů, na které volal, bylo stále aktuálních a hovor vždy probíhal slibně, ale když se osobně dostavil na prohlídku bytů, hned u dveří byl odmítnut. Narazil na praxi realitních kanceláří, které dle instrukcí vlastníků nepronajímají Romům byty kvůli jejich etnické příslušnosti.

Jak bys posoudil/a jednání pronajímatelů bytu?

- A) V pořádku, vlastník bytu si může nájemce vybírat, žijeme ve svobodné zemi.
- B) Jasně diskriminační jednání na základě národnosti.**
- C) Čistý rasismus, teda přesvědčení, že Michal je méněcenný a já pronajímám jen bílým.

Odpověď: ANO - Jde o přímou diskriminaci na základě Michalovy národnosti, což je nezákonné jednání. Byt je veřejně nabízen k pronájmu a tak musí být podmínky férové. Není dokonce podstatné, zda je Michal skutečně Rom - i kdyby nebyl a pronajímatel by si to jen myslel, šlo by o stejný případ. Obdobně by šlo o přímou diskriminaci v případě domnělé či skutečné sexuální orientace Michala, jeho víry, politického přesvědčení, které se nám z nějakého důvodu nelíbí, atd.

Posoudili bychom situaci jinak, kdyby Michalovi nebyl pronajatý byt z důvodu, že předchozí nájemníci byly také Romové a majiteli neplatili a spálili mu většinu parket v bytě?

- A) Ano, nemůže přeci riskovat, že se to bude opakovat.
- B) Ano, všichni nebo většina Romů se takto chová.
- C) Ne, posoudili bychom ji stejně.**

Odpověď: ANO - Je pravda, že špatná zkušenost je oprávněným důvodem pro odmítnutí pronájmu bytu, ale tato zkušenost se musí týkat konkrétní osoby, tedy Michala. Pokud nemá špatnou zkušenost přímo s Michalem (nebo třeba důvěryhodnou informaci od předchozího Michalova pronajímatele) a soudí ho jen na základě jeho národnosti nebo barvy pleti, jde o diskriminaci.

Jak bys ses zachoval/a, kdybys byl/a ty vlastník a veřejně nabízel/a k pronájmu daný byt ty?

- A) Nepronajal/a bych mu ho - vím, že je to diskriminační, ale zkusil/a bych pro odmítnutí najít jiné důvody a dát byt někomu jinému.
- B) Pronajal/a bych mu ho - je mi to jedno, když mi bude platit, pronajmu ho třeba Mařanům.
- C) Pronajal/a bych mu ho - ale nejdřív bych si na něj zjistil/a informace od jeho předchozího domácího.

Pozadí příběhu

Případ Michala je inspirován praxí nejen u vlastníků bytů, ale i realitních kanceláří. V roce 2013 se tehdejší ombudsman Pavel Varvařovský ve spolupráci s Poradnou pro občanství, občanská a lidská práva domluvil s romským uchazečem, jenž měl u několika realitních kanceláří žádat o byt. Ombudsman si tak ověřil případy jednání realitních makléřů, kteří systematicky odmítali zprostředkovat nájemní bydlení Romům s odůvodněním, že si to majitel bytu nepřeje.

CO JE TEDY PŘESNĚ DISKRIMINACE?

Jednou větou:

Diskriminace je neospravedlnitelné odepření nějakého práva jednotlivci z důvodu jeho odlišnosti.

Obecná právní definice nám říká, že o diskriminaci se v zásadě jedná vždy, když dojde k:

→ odlišnému zacházení v porovnání s osobou ve srovnatelné situaci

→ toto odlišné zacházení

1. je znevýhodňující (je k tíži danému jedinci)

2. je provedeno na základě nepřipustného kritéria (rasa, pohlaví, národnosti, víra, sexuální orientace, zdravotní hendikep, věk atd.), nebo svévolně

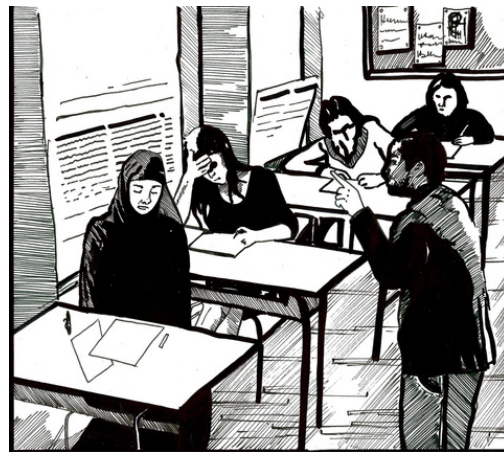
→ a zároveň toto odlišné zacházení není možné ospravedlnit žádným "oprávněným zájmem"

Anebo ho ospravedlnit lze, ale užité prostředky pro dosažení tohoto oprávněného zájmu jsou: buď nepřiměřené (lze stejného zájmu dosáhnout méně intenzivním zásahem) a nebo nejsou nezbytné (lze stejného zájmu dosáhnout jinak).

Těmi oprávněnými zájmy se myslí např. zajištění práv a svobod druhých, veřejné zájmy na bezpečnosti státu, ochranu života a zdraví, veřejný pořádek, společenské mravy, zájem na chodu důležité funkce státu atd.

Příběh muslimské studentky se šátkem

Studentka Lina pochází z arabsky mluvící země, ve které je převládajícím náboženstvím islám. Lina je též muslimka a ve škole - ačkoli to školní řád přímo nezakazuje - nosí šátek, který ji zakrývá vlasy a krk (hidžáb). Část veřejnosti napsala do školy dopisy, ve kterých žádá ředitele, aby dívku ze školy vyloučil. Jako důvody uvádí nošení šátku ve škole, "propagaci islámu na sociálních sítích" a "šíření pro-islámských myšlenek" v jejím volném čase.

Jak bys posoudil/a jednání ředitele, pokud by Linu vyloučil z výše uvedených důvodů?

- A) V pořádku, především kvůli nošení muslimského šátku, které je v českých školách zakázáno.
- B) V pořádku, především z důvodu propagace islámu na sociálních sítích, kterou - i když je mimo školu - nelze tolerovat.
- C) Jako diskriminaci Liny, tedy jako protiprávní chování ředitele.

Odpověď: ANO - Ředitel nemůže žákyni vyloučit, pokud neporuší své povinnosti. Pokud jde o šátek, v ČR neplatí plošný zákaz nošení pokrývek hlavy ani náboženských symbolů ve škole. Ani školní řád se je v dané škole nepokusil zakázat. Pokud jde o propagaci a šíření myšlenek náboženství ve volném čase, tak ty jsou u každého z nás, včetně Liny, chráněny ústavě zaručeným právem na svobodu projevu (vč. šíření informací a propagaci čehokoli legálního). Pokud by ředitel vyloučil Linu přímo či nepřímou z důvodů jejího náboženství, šlo by o diskriminaci.

Změnila by se situace, kdyby školní řád plošně zakazoval žákům nosit v prostorách školy jakékoli pokrývky hlavy?

- A) Ne, svoboda náboženství a projevu jsou ústavní práva a stojí tak nad školním řádem.
- B) Ano, školní řád musí dodržovat všichni bez ohledu na jejich vyznání.

Odpověď: ANO. Ústava garantuje právo na svobodu náboženského vyznání i jeho projevy. Ačkoli projevy náboženské svobody (vč. nošení náboženských symbolů) nejsou absolutním právem a mohou být omezeny, tak aby takové omezení bylo v souladu s naší ústavou a mezinárodními smlouvami o lidských právech, muselo by splnit řadu podmínek a řešil by se jistě rozdíl mezi plošným zákazem a omezením třeba jen při specifické výuce (tělocviku, praktické výuce apod.). Plošný zákaz, který zasahuje do projevu víry nošením nikoho neohrožujících symbolů není obhajitelný ani přiměřený zásah do práva na svobodný projev víry.

Jak by ses zachoval/a ty, pokud by se na vaši školu (nebo školu tvých dětí) obraceli lidé a žádali vyloučení některé z muslimských žákyň kvůli výše uvedeným důvodům?

- A) Pravděpodobně podobně jako ti, co žádali vyloučení, měl/a bych strach, že muslim na škole bude ovlivňovat mě či spolužáky.
- B) Hledal/a bych možnosti, jak vyjádřit nesouhlas s výzvou k vyloučení a žákyni podpořit. Bylo by mi C) to jedno, nepovažoval/a bych za podstatné zaujmout jakýkoli postoj.

Pozadí příběhu

Příběh Liny byl inspirován skutečným případem z roku 2016, kdy asi třicítka rodičů přesně takto vyzývala ředitele Gymnázia Teplice k vyloučení studentky Eman Ghalebové, která přicestovala do České republiky z Jemenu, když jí bylo 5 let. Ředitel Bergman tlaku části veřejnosti ani urážkám na svou osobu neustoupil a Eman se zastal.

KDYŽ ALE POKRÝVKY HLAVY ZAKÁŽE ŠKOLNÍ ŘÁD...

Vraťme se ještě k druhé otázce, tedy případu, kdy školní řád zakáže nošení šátků a dalších pokrývek hlavy. Podobným případem se zabývaly soudy v letech v případě (potenciální) studentky pražské Střední zdravotnické školy, podle které došlo k její diskriminaci na základě víry v přístupu ke vzdělání kvůli zákazu šátku ve školním řádu. Příklad se dostal až k Nejvyšší soudu, který v roce 2019 rozhodl, že ze strany školy došlo zákazem k protiprávní diskriminaci studentky.

Uvedl, že nošení šátku je jako projev náboženského vyznání pod ochranou české ústavy. Aby škola mohla tato práva omezit, musel by zákaz nejen sledovat oprávněný cíl (např. ochrana zdraví, bezpečnost, hygiena ve škole, mravnost apod.), ale také být zcela nezbytný a nešlo by stejného cíle dosáhnout jinak, tedy bez plošného zákazu šátků. Soud shledal, že zákaz je v tomto směru jednoznačně přehnaný a omezuje právo na projevování víry. Stát má podle soudu vytvářet podmínky pro výkon náboženských práv a „nastolovat podmínky k tomu, aby vedle sebe mohly pokojně koexistovat osoby s různými, i protichůdnými světonázory, respektive osoby, které vyznávají různá náboženství.“ Součástí je i podpora tolerance náboženských symbolů (ve školách) a dalších osobních a nikoho neohrožujících projevů víry.

Amnesty International zastává celosvětově názor, že takto obecné a plošné zákazy nošení pokrývek hlavy jsou z hlediska lidských práv velmi problematické. Nepovažuje je (i vzhledem k selektivnímu zákazu jen některých náboženských symbolů) za obhajitelný ani za přiměřený zásah do práva na svobodný projev víry.

Příběh cizince cestujícího v tramvaji

Taye pochází ze Somálska, ale již několik let žije v České republice. Při cestě do práce se každý den setkává s tím, že lidé si od něj odsedávají a nechtějí vedle něj sedět. Taye je slušný, čistě oblečený, nezapáchá, neroztahuje se na dvě sedadla... Lidé se obávají jeho vzezření, které mají spojené s teroristy, a někteří se i bojí, že by jim mohl ublížit.

Jak byste posoudili chování cestujících, kteří si z těchto důvodů od cizince odsednou?

- A) Oprávněný strach, opravdu se bojí a nechtějí riskovat.
- B) Diskriminace, nesedí vedle něj jen z důvodu jeho barvy pleti nebo původu.
- C) To je xenofobie (strach až odpor k něčemu cizímu, často k cizincům).

Odpověď: ANO, MŮŽE BÝT - Strach z neznámého je přirozený a často i užitečný. Problém může nastat, když se oprávněný strach z cizího a cizinců změní v paušální odpor, který nedává šanci nikomu cizímu/odlišnému a všechny hází do jednoho pytle. Pokud je tento strach a odpor (až nesnášenlivost) v lidech živena veřejně a úmyslně, může vést k otevřeným projevům nenávisti vůči nevinným lidem.

Jak bys posoudil/a situaci, kdyby byl Taye vyloučen z přepravy z důvodu, že si od něj lidé odsedávají, a proto je zřejmě nebezpečný?

- A) Logické a oprávněné opatření řidičky tramvaje, musí přece zajistit bezpečnost přepravy.
- B) Diskriminace!

Odpověď: ANO - Na rozdíl od cestujících, kteří si mohou svobodně přisedávat a odsedávat, přepravce nabízející službu veřejně by jednal diskriminačně. Vyloučení z přepravy si pak může stanovit jen pro případy, které nejsou diskriminační (např. národnost, náboženství nebo barva pleti diskriminačními jsou) ani svévolné (provede zkratkový úsudek o nebezpečnosti bez jakéhokoli důkazu). Jiná situace a možnost vyloučit Taye z autobusu by byla, kdyby prokazatelně ohrožoval spolucestující, nebo je např. obtěžoval (nepřiměřený hluk, zápach). Zákaz diskriminace má přednost před přepravními podmínkami.

Jak by ses zachoval/a, kdybys byl/a svědkem, že si cestující nejen odsedávají, ale ještě Taya obtěžují, pokřikují na něj nadávky ohledně jeho původu a náboženství a vyhrožují mu, že ho z tramvaje vyhodí?

- A) Zavolał/a bych policii a informoval/a je o situaci.
- B) Odsedl/a bych si úplně. Tedy ven z tramvaje - bál/a bych se pokračování konfliktu a možného napadení, kdybych se Taye zastal/a.
- C) V rámci možností bych se Taya zastal/a, buď bych něco řekl/a, nebo si, ještě než se situace vyhroťe, například přisedl/a vedle něj a třeba s ním přátelsky na něco zavedl/a řeč.

Pozadí příběhu

Příběh Taya je inspirován zážitky a praxí, kdy v prostředcích MHD a dalších veřejných prostorách zažívají někteří lidé žijící v České republice podobné odmítavé chování nebo urážky od spolucestujících pro svou jinakost. Jedná se často o cizince, ale taktéž časté jsou zážitky českých Romek a Romů na podobné jednání vůči nim.

V roce 2017 došlo v pražské tramvaji nejen k urážkám a rasistickým nadávkám, ale i ke skutečnému fyzickému napadení. Několik fanoušků fotbalového klubu napadlo cestujícího tmavé barvy pletí a podle svědků jej brutálně bili do hlavy a hrudi. Vrcholní političtí představitelé v čele s tehdejším premiérem Bohuslavem Sobotkou útok veřejně odmítli a žádali vyšetření právě s odkazem na rasový motiv činu a jeho nebezpečnost. Policie po vyšetřování následně obžalovala tři muže nejen z ublížení na zdraví a výtržnictví, ale také z hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob.

TRESTNÝ ČIN HANOBENÍ

Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob § 355 trestního zákona)

(1) Kdo veřejně hanobí

a) některý národ, jeho jazyk, některou rasu nebo etnickou skupinu, nebo

b) skupinu osob pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

RASOVÁ NENÁVIST JAKO PŘITĚŽUJÍCÍ OKOLNOST

Trestní zákon (§ 42) dále stanoví, že když někdo spáchá trestný čin (například ublížení na zdraví) „z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti...“, soud tuto nenávist posoudí jako přitěžující okolnost, která může vést například k tomu, že pachatele odsoudí na delší dobu odnětí svobody.

DEFINICE XENOFOBIE:

Pochází z řeckého xénos - cizí, zvláštní a fóbos - bázeň, strach, nedůvěra.

Určitý sklon ke xenofobii je vlastní každému člověku a každé společnosti. U skupin obyvatel, které neznáme, přechází náš strach často v nesnášenlivost a odpor. Extrémní strach nebo odpor k osobám homosexuální orientace nazýváme HOMOFOBIE, strach z islámu označujeme jako ISLAMOFOBIE, nenávist a předsudky vůči Židům nazýváme ANTISEMITISMEM.

Příběh romského návštěvníka baru

Parta mladých přátel jde do místního baru na diskotéku, všechny po zaplacení bez problémů pustí, když však přijde na řadu Samuel, jediný s tmavší pletí ze skupiny, vyhazovač má neurčité poznámky na jeho vzhled, ale dovnitř ho pustí. Ke kolegovi pak polohlasem utrousí: "Cikáni dementní, proč jenom musíme dovnitř pouštět i takovej pól špinavej!"

Jak bys popsal/a dané jednání vyhazovače?

- A) Dopustil se diskriminačního jednání.
- B) To je rasismus, choval se k Samuelovi a obecně Romům rasisticky.
- C) Je to trestný čin (urážka, hanobení rasy národa nebo skupiny obyvatel).

Odpověď: ANO - Rasismus je přesvědčení, že některé rasy a jejich příslušníci jsou nadřazené jiným. Tím, že hovoří o Romech jako o "dementních" a o "špinavém pólu", dává toto své přesvědčení najevo.

Jak bys chování popsal/a, pokud by nadával Samuelovi veřejně do "dementního" a "špinavého" cikána, vyhodil ho ven a řval za ním, že jestli ještě jednou "sem strčí nos", tak mu tu "černou hubu rozfláká, že se neprobudí"?

- A) Diskrimace (nevpustil ho dovnitř na základě barvy kůže).
- B) Rasismus (měl rasistické poznámky).
- C) Toto už je trestný čin.

Odpověď: ANO - Nejen, že ho nevpustil dovnitř kvůli Samuelově romskému původu (diskriminace), a projevuje svůj rasismus, ale zde se zřejmě dopouští některého z rasově motivovaných trestných činů (může jít o § 352 Násilí proti jednotlivci pro jeho příslušnost k romskému etniku/národnosti formou výhrůžky, nebo přímo § 353 Nebezpečné vyhrožování s přitěžující okolností, že takto vyhrožuje z národnostní nebo rasové nenávisti vůči Romům). Trestné činy z (rasové) nenávisti jsou závažnější a trestní zákoník pro ně předpokládá vyšší tresty pro jejich celospolečenskou nebezpečnost.

Jak by ses zachoval/a ty, pokud by nevpustili tvého kamaráda např. do hudebního klubu či na diskotéku a jinak všechny z vaší skupinky ano?

- A) Nenechal/a bych si tím zkazit večer, šli bychom dovnitř i bez něj - já přece nemůžu za to, že nás tam pustili a jeho ne.
- B) Nemlčel/a bych, něco bych udělal/a - třeba bych se dohadoval/a s "vyhazovačem", nebo bych se obrátil/a na provozního/majitele klubu, a kdyby na nevpuštění trvali, zavolal/a bych policii.
- C) S vyhazovačem by mi nepřišlo chytré se přít, ale rozhodně bych dovnitř bez kamaráda nešla/nešel. Našli bychom asi jiné místo, kam můžeme bez problémů všichni.

Pozadí příběhu

DEFINICE RASISMU:

Přesvědčení, že lidské rasy si nejsou rovny.

Tvrdí, že někteří lidé jsou nadřazení (vyšší rasy) a jiné méněcenné (nižší rasy). Zástanci rasismu pak touto nadřazeností odůvodňují odlišné zacházení a slovní či fyzické útoky na příslušníky těchto ras (např. zacházení s černošským obyvatelstvem USA do 2. poloviny 20. století, vysídlování a vyhlazování Židů, Romů a Poláků nacistickým Německem jakožto podřadných národů a podobně).

JE RASISMUS TRESTNÝ?

Rasismus je především přesvědčení, že lidské rasy si nejsou rovny. Základním tvrzením je, že některé rasy jsou nadřazené (vyšší rasy) a jiné méněcenné (nižší rasy). Samotné rasistické přesvědčení protiprávní není. Naopak, je chráněno ústavně zaručeným právem na svobodu myšlení a přesvědčení. Problém se zákonem ale často nastává, když jsou naše rasistické názory a přesvědčení projevovány navenek. Zastánci a zastánkyně rasismu mohou - v rozporu se zákonem - pak vylučovat jiné lidi z různých činností a možností nebo s nimi otevřeně zacházet odlišně, diskriminačně. Někdy může jejich jednání přerůst i ve slovní útoky, rasistické urážky nebo i fyzická napadení.

Historie nám přinesla mnoho případů, kdy rozšířený rasismus a xenofobie ve společnosti byl prvním krokem k omezování základních práv národnostních, etnických nebo náboženských menšin. Mezi extrémní případy nepochybně patří omezování, vylučování, vysídlování a často i následná fyzická likvidace Židů, Romů a dalších skupin (např. homosexuálové, lidé s tělesným hendikepem či psychickými poruchami) za druhé světové války nacistickým Německem. I ty ale započaly velmi pozvolna a pro hodně lidí nenápadně. I historická zkušenost pak vede společnost a zákonodárce k tomu, že tyto rasově motivované činy považuje za zvýšeně společensky nebezpečné (tedy neubližující jen oběti ale nám všem), zakazuje si je a trestá je.

Příběh vietnamského prodavače

Vedle tramvajové zastávky si otevřel obchod s potravinami vietnamský podnikatel. Studenti střední školy, kteří se nudí při čekání na tramvaj, si do obchodu často chodí kupovat sladkosti. Pro zpříjemnění nudného čekání se prodavači posmívají, že šišlá, desetkrát se ho ptají, kolik mají zaplatit, smějí se, že pracuje od rána do večera, tykají mu a ptají se ho, jestli je vůbec přes ty šikmé oči vidí.

Jak byste posoudili jednání středoškoláků vůči vietnamskému obchodníkovi?

- A) Diskriminace (v jiných obchodech by si něco takového nedovolili).
- B) Trestný čin nebo přestupek (urážejí prodavače).
- C) Neslušné a neuctivé, ale z hlediska zákonů v pořádku.**
- D) Z hlediska zákonů v pořádku.

Odpověď: ANO - V tomto případě se nejedná ani o diskriminaci ani jiné protiprávní jednání. Mladíci jednají pravděpodobně na základě stereotypů, které ve společnosti panují o Vietnamcích. Stereotypem rozumíme ustálené představy o charakteristických rysech nějaké skupiny lidí. Mohou být pozitivní (např. pracovitost) i negativní (např. podlézavost).

Dopustili by se studenti nebo jiní zákazníci diskriminace, kdyby Vietnamcův krám schválně bojkotovali, protože nemají Asiaty rádi a pohrdají jimi? Kdyby chodili nakupovat záměrně jinde?

- A) Ano, kdyby tam nechodili kvůli jeho původu (barvě pleti), tak určitě diskriminují.
- B) Ne, když nemám rád Araby, Vietnamce nebo Židy, nemusím tam chodit a mohu svobodně nakupovat jinde.**

Odpověď: ANO - Je to tak, zákazníci se takto diskriminace dopustit nemohou - mají právo nakupovat kdekoliv a když nemají rádi nějakou skupinu obyvatel, nemají samozřejmě povinnost rozložit nakupování mezi ně a další obchody. Naopak, pokud by vietnamský obchodník z příběhu nepouštěl dovnitř např. bílé nebo Čechy, nezákonně by je diskriminoval - provozuje totiž veřejně obchod (a nikoli např. soukromý klub).

Jak by ses zachoval/a, kdybys viděl/a ve vietnamské nebo arabské večerce, že se někdo posmívá prodavači nebo obchodníkovi za přízvuk, slabou znalost češtiny, nebo zvyšuje hlas a prodavačům tyká?

- A) Většinou jsem to já, kdo tohle dělá, takže bych v tom asi dál pokračoval/a.
- B) Když by se k nim někdo choval vyloženě urážlivě nebo posměšně, tak bych se prodavače/obchodníka zastal/a, nebo bych se toho člověka zeptal/a, proč se k němu takto chová?
- C) Neměl/a bych asi odvalu zastat se ho proti někomu přímo, ale až by ten člověk odešel, řekl/a bych něco milého prodavači, aby věděl, že to neschvaluju.

Pozadí příběhu

Někdy jednáme na základě našich stereotypů. Na jejich základě "škatulkujeme" jednotlivce podle jejich příslušnosti k určité skupině. V tomto případě např. můžeme předpokládat, že vietnamský prodavač neumí česky nebo nemá žádné vzdělání, když "jenom" prodává. Může to tak být, ale také nemusí - vietnamský prodavač může umět česky, protože žije dlouhou dobu v ČR, nebo se zde narodil, má dokonce občanství a hovoří česky plynně. Podobně nepoznáme na první pohled ničí vzdělání.

CO JSOU TO STEREOTYPY?

Pokud se bavíme o menšinách a různých skupinách, potom stereotypem se myslí ustálená představa mezi lidmi, že (všichni) příslušníci některé skupiny osob mají nějaké stejné charakteristické vlastnosti. Například, že Skotové jsou spořiví, Angličané gentlemani, Francouzi rozumí vínům, Američani ne a k tomu jsou ještě tlustí, Židé všechno přepočítají na peníze, Italům je to jedno, Romové kradou u nás, Češi zase v Německu apod.

Stereotypy nám usnadňují orientaci v životě nejen při styku s jinými lidmi. Nicméně mají i odvrácenou stránku, a to když bez přemýšlení "zaškatulkujeme" každého Skota, Žida, gaye, Slováka, katolíka, Pražáka či Araba atd. do té umělé představy o celé skupině a přisuzujeme jim stejné vlastnosti. Můžeme tak hodně lidem zbytečně křivdit nebo je vidět zkresleně. Stereotyp a předsudky nás pak vedou ke zkratkovitým soudům bez přemýšlení a toho, abychom na každého hleděli individuálně a ne podle "nálepky", kterou mu přisoudíme. Často mu navíc tu nálepkou přiřkneme jen podle vnějších znaků a už tam se můžeme mýlit, a on vůbec k dané skupině patřit nebude - natož aby měl pro ni ty tak "typické" vlastnosti.

Příběh homosexuálního páru

V parku na lavičce posedává a popíjí parta mladíků. Kolem nich se prochází pár dvou mužů středního věku, kteří se zamilovaně drží za ruce. Skupinka je z páru evidentně znechucena a začne na ně vulgárně pokřikovat a nadávat jim mimo jiné do "buzerantů". Když muži pokračují dál v procházce po své trase, parta je obestoupí a přejde od nadávek k fyzickému napadání.

Jak může být tato situace klasifikována?

A) Rasismus (přesvědčení, že lidské rasy si nejsou rovny).

B) To je trestný čin.

C) Homofobie (vlastně zvláštní druh xenofobie, kdy pozorujeme strach až odpor k homosecualitě).

Odpověď: ANO - V tomto případě jde o trestný čin. Takto popsáný bude s největší pravděpodobností navíc motivován nenávistí ke skupině obyvatel (kvůli jiné sexuální orientaci), což je přitěžující okolnost, jelikož takový čin je považován za nebezpečný pro celou společnost. Pro posouzení závažnosti trestného činu není podstatné, zda pár byl skutečně homosexuální, či ne. Důležité je, že mladíci s touto motivací a nenávistí útočili.

Jak by ses nejspíše zachoval/a, kdybys incident viděl/a z nedaleké lavičky v parku?

A) Nezapojil/a bych se nijak, bál/a bych se o svou bezpečnost.

B) Zavolal/a bych policii a následně zůstal/a, abych mohl/a svědčit nebo nabídnout pomoc napadeným mužům.

C) Postavil/a bych se partě sám/sama nebo rychle skočil/a pro pomoc kolemjdoucích.

Pozadí příběhu

Situace je opět inspirována skutečnými příběhy lidí, kteří v České republice zažili slovní i fyzická napadení jen z toho důvodu, že měli jinou sexuální orientaci (nebo si to útočníci o nich mysleli). Mediálně je asi jedním z nejznámějších případů útoku na homosexuální pár případ z Nizozemska z roku 2017, kde skupina mladíků fyzicky napadla homosexuální pár, když se vracel domů z večírku. Při útoku přišel jeden z dvojice o několik zubů a druhý byl též zbit. Údajně na ně před napadením křičeli nadávky související s tím, že se drželi za ruce.

Po útoku následovala v Nizozemsku, které jako první stát legalizoval sňatky gayů a leseb již v roce 2001, i ve světě vlna solidarity od obyčejných lidí až po vrcholné politiky. Sounáležitost a podporu stačilo vyjádřit tím, že muži (bez ohledu na svou sexuální identitu) se na veřejnosti úmyslně začali držet za ruce.

Více můžeš zjistit přes hashtag

#allemannenhandinhand

Kromě solidárních reakcí veřejnosti se případ samozřejmě taky řešil před nizozemským soudem, u kterého byli útočníci v roce 2018 shledáni vinnými a byli odsouzeni. Nicméně je potřeba říci, že před soudem se nepodařilo prokázat nenávistný (homofóbní) motiv jejich útoku. Proti tomuto rozsudku se napadení muži odvolali - na výsledek odvolacího řízení se stále čeká.